

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ПРОФЕСІЙНУ АНГЛОМОВНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОЛОГІЧНОЇ ТА БІООРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ

О.В. Стеченко

orcid.org/0000-0001-7899-0153

Визначено основні елементи системи засобів педагогічного впливу на формування англomовної компетентності майбутніх лікарів на додипломному рівні підготовки при вивченні ними навчальної дисципліни «Біологічна та біоорганічна хімія». Засвоєння біохімічної англomовної лексики, набуття навичок її використання при вирішенні тестових завдань, ситуаційних задач, розборі клінічних кейсів є елементом підготовчого професійного англomовного занурення, яке полегшує та спрощує процес подальшого набуття майбутніми лікарями англomовної компетентності за змістом спеціальності на старших курсах.

Ключові слова: англomовна компетентність, вища медична освіта, біологічна та біоорганічна хімія

MODERN ASPECTS OF PEDAGOGICAL INFLUENCE ON THE PROFESSIONAL ENGLISH PREPARATION FOR FUTURE PHYSICIAN BY STUDYING BIOLOGICAL AND BIOORGANIK CHEMISTRY

O.V. Stechenko

The basic elements of the system of means pedagogical influence on the formation of English competence of the future physician are determined for the undergraduate level of training by studying the discipline «Biological and bioorganic chemistry». Acquisition of biochemical English language vocabulary, skills in its use in solving test and situational tasks, analysis of clinical cases is the element of preparatory professional English-language immersion. This facilitates and simplifies the process of further acquisition of the English competence in the content of the specialty at the senior courses of future doctors training.

Keywords: English competence, higher medical education, biological and bioorganic chemistry.

Сучасний етап розвитку вищої медичної освіти тісно пов'язаний з вирішенням проблеми вдосконалення національної системи підготовки медичних кадрів. У нашій країні на сьогодні при визначенні основних завдань з підвищення якості підготовки майбутніх лікарів маємо враховувати глобалізаційний вплив та дію фактору євроінтеграційних змін. Разом з пошуком найоптимальніших моделей системи надання медичної допомоги змінюються й вимоги як практичної системи охорони здоров'я, так і соціуму загалом, до рівня підготовки лікарів у вищих медичних навчальних закладах.

Ці зміни у 2016 році знайшли своє відображення в розробці та схваленні медичною освітянською спільнотою проектів нових стандартів підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я», в основу концепції яких закладено компетентнісний підхід.

Визначені новими стандартами переліки компетентностей є основними векторами вдосконалення навчальних програм підготовки майбутніх лікарів з дисциплін навчального плану, а також спонукають до пошуків нових шляхів педагогічного впливу на формування як загальних, так і спеціальних фахових компетентностей. Іншомовна компетентність, як одна з ключових, не лише є фактором формування особистості майбутнього лікаря, здатного до саморозвитку та самореалізації на засадах поваги до інших індивідуумів, в т.ч. і представників інших мов та культур, але й значною мірою обумовлює можливості до самоосвіти та успішного виконання професійних завдань.

Окрім того, сучасна українська вища медична освіта має бути такою, яка визнається та може бути застосована в інших країнах, чому мають сприяти запроєктовані в нових стандартах очікувані результати навчання майбутніх лікарів. Цей аспект ще більше посилює вагомість опанування іншомовної компетентності при навчанні в медичному виші. Йдеться не лише про здійснення цього під час вивчення дисциплін «Іноземна (англійська) мова» та «Іноземна (англійська) мова (за професійним спрямуванням)», адже на їхнє вивчення упродовж I та II років навчання з загального бюджету аудиторного навантаження відводиться лише 120 годин. Виникає нагальна необхідність формування професійної іншомовної (а особливо – англomовної) компетентності в магістрів медицини при вивченні ними основних природничо-наукових дисциплін та клінічних дисциплін професійної підготовки.

Аналіз наукових джерел свідчить, що проблема формування іншомовної компетентності привертає значну увагу науковців. Зокрема, Г. Панасенко, Т. Акоюн [3] досліджували особливості професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів у немовних вищих навчальних закладах (ВНЗ). О. Чиханцова [6] вивчала значення іноземної мови за фахом для студентів в процесі оволодіння спеціальністю. Н. Вовчаста [2] висвітлювала основні теоретичні положення концепції іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців цивільної безпеки. М. Бобак, О. Колодницька та М. Зуляк [1] описали роль засобів проектних технологій для формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів медичних ВНЗ. Предметом дослідження Л. Русалкіної [4] було використання відеоматеріалів в рамках новітніх технологій формування вмінь англomовного ділового спілкування майбутніх лікарів. Проте, зважаючи на значний спектр публікацій із проблематики формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців, потрібно визнати, що всі вони пов'язані з вивченням іноземної мови та іноземної мови за професійним спрямуванням.

Мета статті полягає у визначенні системи аспектів педагогічного впливу на формування іншомовної (англomовної) компетентності майбутніх лікарів при вивченні ними біологічної та біоорганічної хімії.

Варто зазначити, що викладання цієї дисципліни передбачено навчальним планом підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 222 «Медицина» на I та II курсах, одночасно з вивченням «Іноземної мови» (I курс) та «Іноземної мови (за професійним спрямуванням)» (II курс). Це має полегшити досягнення такого рівня знань з іноземної (англійської) мови, яке уможливить її практичне використання в майбутній професійній діяльності. І тут важливим є застосування англійської мови як інструмента розвитку та вдосконалення професійних навичок як студента, так і у подальшому інтерна та лікаря. Комплексне вирішення цієї проблеми лежить через інтегрування блоку лінгвістичних дисциплін з іншими дисциплінами, зокрема – циклу природничо-наукової підготовки.

І якщо при вивченні «Іноземної мови» та «Іноземної мови (за професійним спрямуванням)» більше уваги приділяють сфері загальної комунікативної професійної діяльності лікаря з відповідними темами та мовним матеріалом, а також граматиці та орфографії, і формуванню навичок застосування такого матеріалу [3], то під час вивчення дисципліни «Біологічна та біоорганічна хімія» проходить формування навичок використання специфічної біохімічної медичної лексики та вирішують дещо інші завдання.

До таких нових завдань щодо формування англomовної комунікативної компетентності при вивченні біологічної та біоорганічної хімії належить:

- опанування нового лексичного матеріалу з біологічної та біоорганічної хімії, стосовно основ метаболізму в нормі та за умов основних патологій, лабораторної клінічної біохімічної діагностики;
- оволодіння фонетичними правилами, правилами граматики та загальною професійною і вузькоспеціалізованою біохімічною лексикою при розв'язанні клінічних кейсів;
- створення підґрунтя для опанування англomовним лексичним матеріалом з інших дисциплін як природничо-наукової, так і клінічної професійної підготовки студентів-медиків;
- створення мотивації до набуття англomовної комунікативної компетентності.

Вирішення цих досить складних завдань при вивченні біологічної та біоорганічної хімії студентами-медиками є можливим при використанні системи засобів педагогічного впливу, в основі якої лежить філософія процесного менеджменту знань (рис. 1).

Таким чином, у структурі системи чітко проглядається цикл Демінга [5], але з особливостями його застосування в царині менеджменту знань, умінь та навичок майбутнього лікаря.

Стосовно планування та розробки цілісної дидактичної системи засобів формування англomовної комунікативної компетентності вітчизняних студентів-медиків при вивченні біологічної та біоорганічної хімії, то передбачено наступні елементи:

- 1) розробка англomовних лекційних матеріалів (тез лекцій, текстів лекцій, презентацій лекцій);
- 2) створення методичних вказівок для самостійної роботи студентів (СРС) при їхній підготовці до практичних (семінарських) занять з двомовним словником основних термінів;
- 3) створення узагальненого українсько-англійського словника біохімічної термінології для студентів-медиків;
- 4) розробка та впорядкування англomовної бази тестових завдань «Крок 1. Загальна лікарська підготовка» (з використанням англomовної бази Центру тестування МОЗ України та відкритих джерел «Step 1») до кожного заняття;
- 5) Використання в методичних вказівках для СРС матеріалів кращих міжнародних англomовних базових підручників з біологічної хімії для підготовки лікарів.
- 6) розміщення на сторінці кафедри на офіційному веб-сайті університету розроблених та затверджених методичних матеріалів для студентів;
- 7) перегляд та затвердження тем для індивідуальної самостійної роботи студентів (ІСРС), оновлення вимог щодо їхнього виконання з обов'язком аналізом англomовної наукової та професійної медичної літератури.

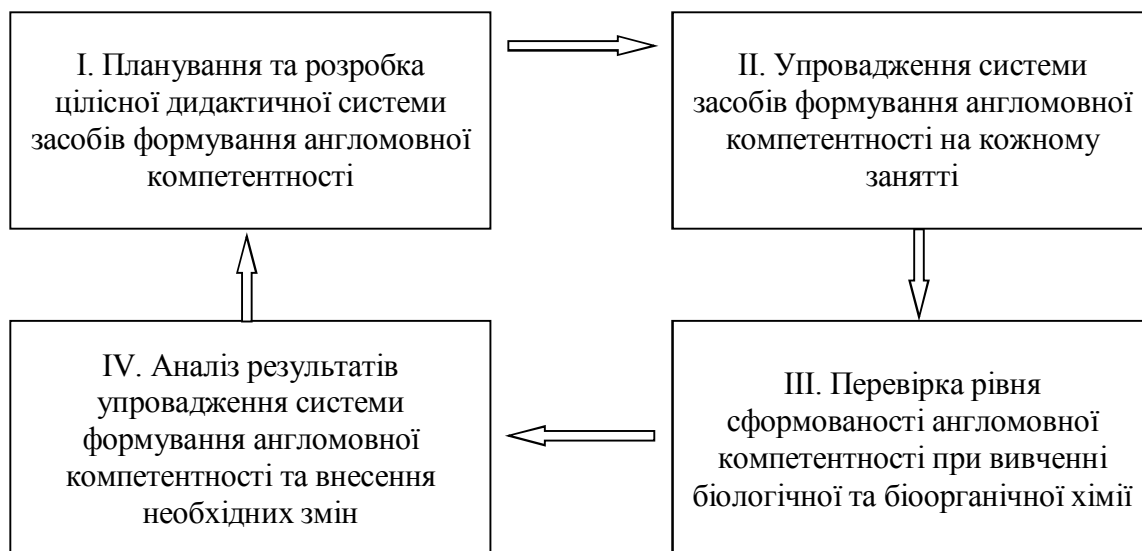


Рис. 1. Система засобів педагогічного впливу на професійну іноземну (англомовну) підготовку майбутніх лікарів при вивченні біологічної та біоорганічної хімії.

Другий етап – упровадження розробленої системи засобів формування англомовної компетентності студентів-медиків на кожному навчальному занятті може бути здійснений шляхом:

- 1) проведення окремих лекційних занять англійською мовою для вітчизняних студентів;
- 2) опанування студентами англомовних тез та презентацій лекцій з дисципліни;
- 3) використання рекомендованих кафедрою англомовних підручників при підготовці до практичних занять;
- 4) засвоєння англомовних термінів та понять при підготовці до занять за методичними рекомендаціями для СРС з двомовними лексичними словниками;
- 5) закріплення знання англомовної біохімічної лексики при розборі англомовних тестових завдань при підготовці до практичних занять та на самих заняттях;
- 6) повторення англомовної біохімічної термінології при підготовці до підсумкового модульного контролю, заліку, іспиту з використанням словника термінів, розробленого кафедрою;
- 7) інтерактивного тренування з вирішення англомовних біохімічних тестових завдань на спеціальному веб-ресурсі університету;
- 8) виконання ІСРС з обов'язковим аналізом англомовної наукової літератури та медичних публікацій за заданою темою;
- 9) написання студентом англомовної наукової публікації за результатами ІСРС;
- 10) презентування результатів ІСРС під час усної англомовної доповіді на засіданні наукового гуртка з біологічної хімії, на науковій конференції або іншому науковому форумі, відповіді на запитання за темою ІСРС з демонстрацією навиків монологічного та діалогічного мовлення.

Третій етап – перевірка рівня сформованості англомовної комунікативної компетентності студентів-медиків на кафедрі біологічної та біоорганічної хімії вимагає здійснення таких кроків:

- 1) підготовка та затвердження кафедрою матеріалів для діагностики рівня сформованості у вітчизняних студентів спеціальності 222 «Медицина» англомовної компетентності при вивченні біологічної та біоорганічної хімії;
- 2) оцінювання опанування вітчизняними студентами англомовної біохімічної термінології при вирішенні ними відповідних тестових завдань під час поточного контролю на практичних заняттях;
- 3) використання англомовних тестових завдань з баз «Крок 1» як одного з фрагментів підсумкового модульного контролю, заліку або іспиту;
- 4) оцінювання рівня володіння біохімічною англомовною лексикою при аналізі результатів виконання СРС;
- 5) аналіз умінь студентом презентувати (усно, письмово) результати ІСРС як показника рівня сформованості англомовної комунікативної компетентності.

Четвертий елемент системи педагогічного впливу на опанування майбутніми лікарями англомовної компетентності при вивченні біологічної та біоорганічної хімії – це аналіз результатів упровадження системи засобів формування знань, умінь та навичок використання англомовної лексики й унесення необхідних змін до системи. Реалізується цей елемент через:

- 1) аналіз результатів складання студентами підсумкового модульного контролю, заліку чи іспиту за англomовним субтестом;
- 2) обговорення тих тем з біологічної хімії, з яких студенти продемонстрували найбільш сильні та найслабші знання, уміння та навички за результатами англomовного субтесту;
- 3) унесення коректив до методичного забезпечення викладання тем, з яких студентами продемонстровано найгірший рівень володіння англomовною лексикою з врахуванням кращого досвіду;
- 4) обговорення на навчально-методичній нараді кафедри результатів аналізу та затвердження змін до навчально-методичних матеріалів з біологічної та біоорганічної хімії.

Таким чином, розроблена система дидактичних та діагностичних засобів професійної англomовної підготовки майбутніх лікарів при вивченні ними біологічної та біоорганічної хімії відповідає основним принципам, визначеним Н. Я. Вовчастою [2]: універсальності, динамічності, результативності, професійної мобільності, наступності, адаптивності та взаємної обумовленості змісту та діяльності.

Так, універсальність передбачає виконання типових, узагальнених завдань студентами з біохімічної діагностики основних захворювань з використанням англomовної термінології, засвоєної в курсі біологічної та біоорганічної хімії. Динамічність англomовної підготовки майбутніх лікарів при вивченні дисципліни враховує як інваріантну складову (удосконалення загальних знань та вмінь з іноземної мови за професійним спрямуванням), так і варіативну (засвоєння особливостей біохімічної англomовної лексики). Принцип результативності формування англomовної компетентності при вивченні біологічної та біоорганічної хімії, як однієї з фундаментальних медико-біологічних дисциплін, дозволяє сформуванню наукового підґрунтя для опанування основних клінічних дисциплін майбутніми лікарями для виконання в подальшому ними професійних завдань в англomовному середовищі. А це, у свою чергу, є головним чинником у створенні можливостей для професійної мобільності випускників університету як під час різних за тривалістю стажувань, так і з метою працевлаштування та полегшує процес іншомовного професійного занурення.

Важливою є ієрархічність, певна послідовність вивчення як окремих тем спочатку біоорганічної, а згодом біологічної хімії, так і дисциплін навчального плану підготовки фахівців за спеціальністю 222 «Медицина» на додипломному рівні підготовки, що відповідає принципу наступності. Ефективність професійної англomовної підготовки студентів-медиків при вивченні біологічної та біоорганічної хімії досягають оптимальним використанням навчального часу для отримання максимального результату завдяки постійному вдосконаленню дидактичних матеріалів відповідно до розробленої згідно процесного менеджменту системи педагогічного впливу.

І, власне, чіткою є узгодженість змісту англomовної біохімічної підготовки, очікуваних результатів навчання та тих видів завдань, які запроектовані кафедрою та виконують студенти при вивченні дисципліни.

Варто зазначити, що вивчення біохімічної англomовної лексики, набуття студентами навичок її використання при вирішенні тестових завдань, ситуаційних задач та розборі клінічних біохімічних кейсів можна розглядати як своєрідний елемент підготовчого професійного англomовного занурення. Таке попереднє мовне занурення об'єднує, інтегрує зусилля студентів при засвоєнні ними англійської мови за професійним спрямуванням та фахових дисциплін, полегшуючи та спрощуючи процес подальшого опанування англomовної компетентності за змістом спеціальності на старших курсах.

Отже, англomовна компетентність майбутніх лікарів на додипломному рівні підготовки не може оптимально сформуватись лише при опануванні ними англійської мови та англійської мови (за професійним спрямуванням) через незначну кількість навчальних годин, відведених на їхнє вивчення відповідно до затверджених МОЗ України навчальних планів. Стабільний рівень сформованості зазначеної компетентності натомість можливо досягти при вивченні як фундаментальних медико-біологічних дисциплін, так і дисциплін циклу професійної підготовки. Але в такому разі формування англomовної компетентності потребує впровадження системи засобів педагогічного впливу, заснованого на процесному менеджменті знань, подібної до розробленої системи засобів формування англomовної компетентності при вивченні біологічної та біоорганічної хімії.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в аналізі результатів впровадження розробленої системи дидактичних та діагностичних засобів формування знань англomовної біохімічної лексики, умінь застосовувати їх у професійному спілкуванні в англomовному середовищі студентами-медиками. А розробка відповідних рекомендацій для фахівців однопрофільних кафедр вищих медичних навчальних закладів України стане корисною для впровадження подібного досвіду з метою покращення формування у випускників англomовної комунікативної компетентності.

Література

1. Бобак М.І. Формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів-медиків засобами проектних технологій / М. І. Бобак, О. Д. Колодницька, М. І. Зуляк // Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання якості медичної освіти» 12-13 травня 2016 року, м. Тернопіль. – Т. 2. – С. 83.
2. Вовчача Н.Я. Теоретичні засади концепції професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців цивільної безпеки / Н. Я. Вовчача // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. – 2017. – №49. – С. 42-45.
3. Панасенко Г. Особливості професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів у немовних вищих навчальних закладах / Г. Панасенко, Т. Акоюн // Рідна школа. – 2010. – № 1-2. – С. 30-34.
4. Русалкіна Л.Г. Використання новітніх технологій у процесі формування вмінь англомовного ділового спілкування майбутніх лікарів / Л.Г. Русалкіна // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету.– 2011.– №2.– С.102-105.
5. Ус Г.О. Планування та контроль в університеті в умовах економіки знань / Г. О. Ус // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2012. – №2 (12). – С. 52-63.
6. Чиханцова О.А. Чинники ефективного оволодіння іноземними мовами студентами ВНЗ / О. А. Чиханцова // Актуальні проблеми психології. – 2015. – №6. – Т.9. – С.102-109.

Reference

1. Bobak M.I. Formuvannya inshomovnoyi komunikativnoyi kompetentsiyi u studentiv-medykiv zasobamy proektnykh tekhnolohiy / M. I. Bobak, O. D. Kolodnyts'ka, M. I. Zulyak // Materialy KhIII Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu «Aktual'ni pytannya yakosti medychnoyi osvity» 12-13 travnya 2016 roku, m. Ternopil'. – Т. 2. – С. 83.
2. Vovchasta N.Ya. Teoretychni zasady kontseptsiyi profesiynoyi inshomovnoyi pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv tsyvil'noyi bezpeky / N. Ya. Vovchasta // Naukovi zapysky Vinnyts'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhayla Kotsyubyns'koho. Seriya : Pedahohika i psykholohiya. – 2017. – #49. – S. 42-45.
3. Panasenko H. Osoblyvosti profesiyno oriyentovanoho navchannya inozemnykh mov studentiv u nemovnykh vyshchyykh navchal'nykh zakladakh / H. Panasenko, T. Akopyan // Ridna shkola. – 2010. – # 1-2. – S. 30-34.
4. Rusalkina L.H. Vykorystannya novitnykh tekhnolohiy u protsesi formuvannya vmin' anhlomovnoho dilovoho spilkuvannya maybutnykh likariv / L.H. Rusalkina // Naukovyy visnyk mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu.– 2011.– #2.– S.102-105.
5. Us H.O. Planuvannya ta kontrol' v universyteti v umovakh ekonomiky znan' / H. O. Us // Visnyk Skhidnoyevropeys'koho universytetu ekonomiky i menedzhmentu. – 2012. – #2 (12). – S. 52-63.
6. Chykhantsova O.A. Chynnyky efektyvnoho ovolodinnya inozemnyy movamy studentamy VNZ / O. A. Chykhantsova // Aktual'ni problemy psykholohiyi. – 2015. – #6. – Т.9. – S.102-109.

УДК 378.147091.796.85.356.13

ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ, ПОКАЗНИКІВ ТА РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ ГОТОВНОСТІ ФАХІВЦІВ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ

О. В. Татарін

orcid.org/0000-0002-1947-6258

Стаття присвячено аналізу результатів експериментального дослідження формування готовності фахівців прикордонної служби до застосування заходів фізичного впливу.

Автор визначає такі критерії сформованості готовності фахівців прикордонної служби до застосування заходів фізичного впливу: мотиваційний (показники: ставлення до різних форм фізичної підготовки; усвідомлення важливості заходів фізичного впливу в оперативно-службовій діяльності; прагнення фахівців прикордонної служби до професійного самовдосконалення; сформованість особистісних якостей (впевненості в собі, відповідальності, вольових якостей, рефлексивності, емпатії), когнітивний (показники: обізнаність з формами і способами застосування заходів фізичного впливу; знання про особливості застосування прикордонниками заходів фізичного впливу; знання про особливості розвитку міжособистісної взаємодії, групову динаміку, методи і прийоми впливу на особистість; засади психологічної сумісності; об'єктивність оцінки рівня сформованості готовності застосовувати заходи фізичного впливу), діяльнісний (показники: сформованість фізичних, спеціальних якостей та військово-прикладних рухових навичок; активність у навчанні застосування заходів фізичного впливу молодших колег; уміння передбачення відхилень і труднощів в оперативно-службовій діяльності, оперативного прийняття рішень, комунікації; здатність до критичної оцінки та самовдосконалення навичок застосування заходів фізичного впливу). Розроблено три рівні цієї сформованості: високий, середній, низький.

Ключові слова: фахівці прикордонної служби, критерії, показники та рівні сформованості готовності до застосування заходів фізичного впливу, дослідження, діагностування.